

Asia: VN/34558/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi rakentamislain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentteja rakentamislain muutoksista

38 § Rakennuksen vähähiilisyys

Rakennuksen vähähiilisyyden arviointi tulee tehdä sekä rakennukselle että rakennuspaikalle. Rakennuksen vähähiilisyyden arviointi mahdollistaa toimivan ja käytännöllisen raja-arvo-ohjauksen. Rakennuspaikan vähähiilisyyden arviointi puolestaan kytkee hankkeen ilmastovaikutukset maankäytön suunnittelun ja kaavoituksen ilmastovaikutusten arviointiin. Molemmat tiedot ovat tärkeitä, mutta raja-arvon tulee kohdistua ainoastaan rakennukseen. Tontin rakennusolosuhteisiin on vaikea vaikuttaa, joten ei olisi oikeudenmukaista jos eri tontteilla hankkeeseen ryhtyvät joutuisivat eriarvoiseen asemaan raja-arvo-ohjauksen näkökulmasta.

Soveltamisalasta on ehdotettu poistettavaksi tietyt rakennustyyppit sekä laajamittaiset korjaushankkeet. Kaikki energiatodistusta edellyttävät rakennukset tulisi pitää mukana, vaikka niille ei asetettaisikaan hiilijalanjäljen raja-arvoa. EPBD-direktiivin velvoite tulisi koskemaan kaikkia uusia rakennuksia. Jos soveltamisalan ulkopuolelle jätettäväksi ehdotettuja rakennuksia suunnitteleville ja toteuttaville ei tässä vaiheessa anneta mahdollisuutta alkaa harjoitella vähähiilisempien ratkaisujen käyttöä, muutos tulee EPBD:n implementoinnin kohdalla olemaan hankalampi.

Pientaloja rakennetaan lukumääräisesti paljon, ja juuri niiden kohdalla kansalaisilla on suora mahdollisuus vaikuttaa rakentamisen ja asumisen ilmastovaikutuksiin. Omakotiliiton kyselyssä 75% vastanneista kannatti uusien pientalojen hiilijalanjälkitietoa. Omakotitalot ovat lisäksi mukana EU:n EPBD-direktiivin soveltamisalassa, joten ne joudutaan joka tapauksessa sisällyttämään lain soveltamisalaan. Olisikin helpompaa totuttaa pientaloteollisuus tähän muutokseen hyvissä ajoin.

Korjaushankkeiden lukumäärä on suuri. Niiden ilmastovaikutukset voivat vaihdella merkittävästi. Jos korjaushankkeiden ilmastoselvityksiä ei vaadita, tieto ilmastomyönteisistä korjaushankkeista jää saamatta ja osaaminen karttumatta. Se puolestaan heikentää suunnittelu- ja rakennusalan

mahdollisuuksia vastata Suomen hiilineutraaliuden tavoitteeseen. Samalla vaikeutuu merkittävästi Suomen peruskorjausstrategiassa oleva hiilijalanjälki-indikaattorin raportointi. Lisäksi korjaushankkeiden hiilijalanjälkitietoa tarvittaisiin sen vertailuun, onko parempi korjata vai purkaa. Nyt nämä helposti tuotettavat ja minimaalista lisätyötä aiheuttavat tiedot jäävät keräämättä.

Rakennuksen ilmastaselvityksen tulee sisältää sekä hiilijalanjälki että hiilikädenjälki. Molemmat tiedot syntyvät samasta arviointiprosessista, joten toisen jättäminen pois ei vaikuta lainkaan arviointityön määrään, kustannuksiin tai hallinnolliseen taakkaan. Hiilikädenjäljen käsite on vakiintumassa rakentamisen ilmastotutkimuksessa (ks. esim. Eberhardt et al. 2023), ja on kypsä otettavaksi osaksi lainsäädäntöä. Kädenjälki olisi helppo keino toteuttaa hallitusohjelman EU-lainsäädäntöön vaikuttamisen tavoitteita ("Pyritään saamaan kädenjälkimalli myös EU-lainsäädäntöön jalanjälkimenetelmän rinnalle"). Hiilikädenjäljen osatekijöitä on myös mukana EPBD-direktiivin ja EU:n rakennustuoteasetuksen päivityksessä. Koska näitä tietoja tulisi EPBD:n mukaan raportoida jäsenvaltiotasolla, jouduttaisiin hiilikädenjäljen puuttuessa samoja tietoja tuottamaan erillisillä (kalliilla) selvityksillä. Hiilikädenjäljen raportointi ei siis aiheuta kuluja tai vaivaa, vaan säästää jatkossa samojen tietojen erillistä raportointitarvetta EU:lle.

Ilmastaselvitys tulee edellyttää osana rakentamislupahakemusta. Se voidaan laatia nykyisin käytettävissä olevin tiedoin pääpiirustusvaiheessa laadittavan tietomallin tai arviointiohjelman ominaisuuksien avulla. Lupavaiheessa vaadittava selvitys olisi päivitettävä, jos toteutuksen aikana tulee muutoksia. Tässä olisi siis käytettävä samaa menettelyä kuin energiatodistuksen kanssa.

Arvioinnissa ehdotetut elinkaaren päävaiheet ja arvioitavat rakennusosat tulee säilyttää sellaisenaan, eikä niitä tule vähentää tai lisätä.

Rakennuksen vähähiilisyyden raja-arvosäätely tulee säilyttää. Se on tärkeä ja vaikuttava osa lainsäädäntöä. Lisäksi EPBD-direktiivin myötä raja-arvosäätelyyn mentäisiin joka tapauksessa. Siksi on tärkeää valmistella suomalaista rakennusalaan asteittain pieneneviin hiilibudjetteihin. Lisäksi on syytä muistaa IPCC:n suositus: rakennusten päästöjä tulisi vähentää 80...90% vuoteen 2050 mennessä. Raja-arvosäätely on ainoa toimiva menettely, jolla tavoitteeseen pääsemistä voidaan seurata.

39 § Rakennuksen elinkaariominaisuudet

Rakennuksen materiaaliseloste tulisi laatia kaikille niille rakennuksille, joille nykyään on laadittava energiatodistus. Se tulisi laatia myös laajamittaisesti korjattaville rakennuksille. Ilman tietoa rakennuskannan materiaalisällöstä kiertotalouden ohjaaminen käy hankalaksi. Materiaalisältö antaa hyvät keinot myös rakennuksen ilmastaselvityksen tulosten automaattiseen tarkistamiseen (massan ja päästöjen välinen suhde).

On hyvin tärkeää, että materiaaliseloste sisältää tiedot rakennuksen sisältämistä uudelleenkäytetyistä tuotteista ja kierrätysmateriaaleista. Nämä tiedot ovat tarpeen mm. EU:n taksonomian edellyttämässä raportoinnissa. Materiaaliselosteen hyötynä olisi silloin, ettei tarvittaisi erillistä tarkastelua taksonomian kriteerien täyttämiseen hankkeissa.

Materiaaliseloste tulee laatia sekä rakennukselle että rakennuspaikalle. Rakennuspaikan sisältämien kierrätysmateriaalien määrä voi olla merkittävä. Ilman tietoa näistä materiaalimassoista rakentamisen kiertotalousasteen seuraaminen ja ohjaaminen ensisijajärjestyksessä parempaan suuntaan vaikeutuu.

Muita huomioita rakentamislakiin:

Kansalliselle päästötietokannalle ei tässä vaiheessa tarvita erillistä asetusta. Se on valmisteltu laajassa yhteistyössä toimialan kanssa, johon osallistui Suomen ympäristökeskuksen lisäksi lukuisa joukko Rakennustuoteteollisuus RTT ry:n eri valmistajien edustajia.

Rakennuksen käyttö- ja huolto-ohjetta sekä rakennustuotteiden tarkastusasiakirjaa koskevissa asetuksissa olisi luontevinta käsitellä pääluokkatasolla samoja tietoja, jotka raportoitaisiin 39 §:n mukaisessa materiaaliselosteessa.

2. Esityksen mukaan Ilmastaselvityksessä tulisi raportoida uuden rakennuksen hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki. Asetusvalmistelun helpottamista varten kysymme, tulisiko näkemyksesi mukaan vähähiilisyyсарviointi tehdä rakennukselle sekä rakennuspaikalle (rakennuspaikalla tarkoitetaan mm. rakennuksen perustuksia), vaikka hiilijalanjäljen raja-arvot on suunniteltu koskevan vain rakennusta?

Vastaus:

A: Ilmastaselvityksen tulisi sisältää vain rakennuksen hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki

B: Ilmastaselvityksen tulisi sisältää rakennuksen sekä rakennuspaikan hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki

B

3. Minkälaisia taloudellisia vaikutuksia arvioit esitetyillä muutoksilla olevan edustamasi tahon kannalta?

Ei vaikutuksia Aalto-yliopiston kannalta.

4. Kommenteja alueidenkäyttölain 57, 188 a ja 197 §:stä

Ei kommentteja

5. Kommenteja ympäristönsuojelulain 156 b §:stä

Ei kommentteja

6. Kommentteja laista viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympärisövaikutusten arvioinnista annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Ei kommentteja

Matti Kuittinen
Professori, Aalto-yliopiston arkkitehtuurin laitos